

-ตัวอย่าง-

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย
และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. ความมุ่งหมายของกฎหมาย

ในปัจจุบันกฎหมายจำนวนมากก่อให้เกิดความเดือดร้อนและสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น มาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญ จึงมีเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปกระบวนการตรากฎหมาย เพื่อมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว และเพื่อให้มีกรอบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรากฎหมายที่ชัดเจน จึงได้ตรากฎหมายนี้ขึ้นโดยมีสาระสำคัญที่สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๗๗ ดังต่อไปนี้

ก) ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ

- พึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง
- วิเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อประชาชนและรัฐอย่างเป็นระบบ
- เปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและผลการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน รวมทั้ง

นำผลดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน

ข) กฎหมายที่จะไม่ก่อภาระโดยไม่จำเป็นต่อประชาชน ควรมีลักษณะดังนี้

- พึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีจำเป็น
- พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน
- พึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

ค) เมื่อกฎหมายบังคับใช้แล้วระยะหนึ่ง รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้กฎหมายทุกฉบับสอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

๒. สรุปลักษณะสำคัญของกฎหมาย

เพื่อให้การตรากฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ข้างต้น รัฐบาลจึงได้เสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ขึ้นใช้บังคับ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ กำหนดกรอบ หลักเกณฑ์ และวิธีการเพื่อจัดให้มีกฎหมาย ยกเลิก ปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไว้ ๕ ประการ กล่าวคือ

ก) กำหนดให้หน่วยงานรัฐจัดให้มีกฎหมายเพียงพอเท่าที่จำเป็น และการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

ข) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

ค) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

จากกฎหมาย

ง) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเผยแพร่กฎหมาย เพื่อให้ประชาชนรับรู้หรือตรวจสอบกฎหมายได้โดยสะดวก และเป็นฐานข้อมูลทางกฎหมายของประเทศ และ

จ) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒.๒ หน่วยงานของรัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น ไม่เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น (มาตรา ๕ และมาตรา ๑๒) และมีการตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔)

๒.๓ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และนำความคิดเห็นไปประกอบการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากร่างกฎหมายและการจัดทำร่างกฎหมาย (มาตรา ๕ มาตรา ๙ มาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๑๖)

๒.๔ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวิเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างเป็นระบบ (มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๗)

๒.๕ มีการสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบของร่างกฎหมายผ่านระบบกลางและจะใช้วิธีการอื่นใดด้วยก็ได้ (มาตรา ๑๘) ยกเว้นร่างกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคง หรือความปลอดภัยของประเทศ หรือร่างกฎหมายที่มีได้ใช้บังคับกับประชาชน หรือตราขึ้นโดยความจำเป็นรีบด่วน (มาตรา ๑๙)

๒.๖ กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเผยแพร่กฎหมาย เพื่อให้ประชาชนรับรู้หรือตรวจสอบกฎหมายได้โดยสะดวกไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกลาง (มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๘) อนึ่ง ระบบกลางนี้จะป็นฐานข้อมูลทางกฎหมายของประเทศที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดทำร่างกฎหมายในอนาคต

๒.๗ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในรอบระยะเวลา ซึ่งจะเป็นการพัฒนากฎหมายทุกฉบับของประเทศให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (มาตรา ๒๘ ถึงมาตรา ๓๕)

๓. บทบัญญัติที่คุ้มครองประชาชน

๓.๑ กฎหมายใดไม่มีความจำเป็น หรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน และกฎหมายนั้นมีโทษอาญา โทษทางปกครอง หรือสภาพบังคับที่เป็นผลร้ายอื่นแก่ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ประชาชนมีสิทธิที่จะยกขึ้นว่ากล่าวในศาลได้ และหากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เห็นว่ากฎหมายมีลักษณะเช่นนั้นจริง ศาลจะไม่ลงโทษหรือลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือกำหนดสภาพบังคับที่เป็นผลร้ายแตกต่างจากที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ และให้ผู้รักษาการตามกฎหมายดังกล่าวดำเนินการเพื่อให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้นโดยเร็วต่อไป (มาตรา ๖)

๓.๒ กำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองประชาชนเพื่อมิให้ต้องได้รับผลร้ายอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะเหตุที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีได้จัดให้มีอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน (มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง)

๓.๓ กำหนดมาตรการเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการให้มีอนุบัญญัติเพื่อประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายนั้น โดยกำหนดให้ต้องดำเนินการภายในสองปี เมื่อพ้นสองปีแล้วยังไม่มีการออกอนุบัญญัติให้ครบถ้วน และบทบัญญัตินั้น

เกิดภาระต่อประชาชนก็ให้บทบัญญัติของกฎหมายนั้นเป็นอันสิ้นผลบังคับ แต่ถ้าบทบัญญัติของกฎหมายนั้นให้สิทธิประโยชน์แก่ประชาชนก็ให้บทบัญญัติของกฎหมายนั้นคงมีผลใช้บังคับได้โดยไม่ต้องมีอนุบัญญัติ (มาตรา ๒๒ วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหก)

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ
